

DROŠĪBAS NOZARES
KOMPĀNIJU ASOCIĀCIJA

APSARDZES NOZARES PĀRSKATS

2019

SATURS

APSARDZES NOZARE – SPĒCĪGS DALĪBNIĒKS LATVIJAS EKONOMIKĀ	3
NOZARES PRIORITĀTES AMATPERSONU SKATĪJUMĀ	4
APSARDZES NOZARE ĪSUMĀ – SKAITĻI, DATI, FAKTI	6
SPERTI LIELI SOĻI APSARDZES NOZARES SAKĀRTOŠANAI	8
Veikti grozījumi Publisko iepirkumu likumā (PIL)	8
Apsardzes nozares attīstībai būtiski uzdevumi iekļauti Valdības rīcības plānā	10
Noteikumi par apsardzes nozares reģistru – finiša taisnē	11
Uzlabojas nodokļu nomaksas disciplīna	12
APSARDZES NOZARES LIELĀKIE IZAICINĀJUMI – CĪŅA TURPINĀS	13
Ēnu ekonomika – gandrīz divreiz lielāka nekā vidēji valstī	13
Nepilnības publisko iepirkumu īstenošanā un uzraudzībā	15
Virsstundu apmaksā un minimālā alga	17
Trūkst precīzu datu un statistikas par nozari	18
PIECI KONKRĒTI SOĻI APSARDZES NOZARES TĀLĀKAI ATTĪSTĪBAI	18
KOPSAVILKUMS	21

APSARDZES NOZARE – SPĒCĪGS DALĪBNIEKŠ LATVIJAS EKONOMIKĀ

Apsardzes nozare ir nozīmīga Latvijas ekonomikā – 2018. gadā vien tā valsts budžetā ir ienesusi vairāk nekā 60 miljonus eiro, nodarbinot teju 10 000 Latvijas iedzīvotāju. Apsardzes kompānijas ir tās, kas rūpējas par valsts un pašvaldību iedzīvotāju, publisku pasākumu, citu uzņēmumu un nereti visas sabiedrības drošību, novēršot riskus un ātri reaģējot krīzes situācijās. Mēs ļoti labi apzināmies savu atbildību sabiedrības priekšā un ar lielāko rūpību izturamies pret mums uzticētajiem pienākumiem.

Pēdējos gados paši nozares pārstāvji un mūsu sadarbības partneri valsts un pašvaldības iestādēs paveikuši ļoti daudz, lai uzlabotu nozares sniegumu un izskaustu negodprātīgas shēmas, ir uzlabojušies nodokļu nomaksas rādītāji, ir sperti lieli soļi publisko iepirkumu norises un uzraudzības sakārtošanai, esam jau pavisam tuvu, lai drīz varētu sākt darboties apsardzes kompāniju reģistrs. Ir liels gandarījums redzēt, ka paši nozares pārstāvji dara visu, lai izskaustu shēmošanu savu kolēģu vidū. Ar pilnu pārliecību varu teikt, ka apsardzes nozarē jāpaliek tikai godīgiem un godprātīgiem uzņēmumiem, kas pilnā mērā izpilda savas saistības pret valsti un saviem pasūtītājiem.

Vienlaikus jāatzīst, ka apsardzes nozares devums valsts ekonomikā varētu būt pat vairākas reizes lielāks. Ēnu ekonomikas apjoms nozarē vēl joprojām ir augsts – gandrīz divas reizes lielāks nekā vidēji valstī. Nesakārtotas apsardzes biznesa vides dēļ cieš ne tikai tie apsardzes uzņēmumi, kas īsteno godīgu biznesa praksi, bet arī visa Latvijas ekonomika – ievērojami līdzekļi aizplūst garām valsts budžetam. Pārmaiņas nozarē norit lēnāk, nekā mēs gribētu. Lai gan spēcīgākie apsardzes nozares dalībnieki ir apņēmības pilni darīt visu, lai nozare pašregulācijas ceļā kļūtu godīgāka, caurspīdīgāka un līdz ar to varētu sniegt kvalitatīvākus pakalpojumus, ir skaidrs, ka nepieciešama ātra, proaktīva rīcība, rūpīga kontrole un uzraudzība arī no valsts iestāžu puses.

Uzņēmumi, kas apvienojušies Drošības nozares kompāniju asociācijā, skaidri apzinās, ka apsardzes nozares sakārtošanā vēl ir daudz darāmā. Tuvākajos gados esam gatavi kopā ar mūsu sadarbības partneriem un iesaistītajām pusēm strādāt, lai samazinātu ēnu ekonomikas rādītājus un ieviestu jaunus instrumentus, kas palīdzētu gan iegūt precīzākus datus par nozari un tās attīstību, gan identificēt negodīgus uzņēmumus un to radītās shēmas. Esam gatavi arī turpmāk sēsties pie sarunu galda, domāt risinājumus un palīdzēt tos ieviest dzīvē – jo apsardzes nozare, kurā valda godīga konkurence un ir izskausta ēnu ekonomika, ir ne vien mūsu pašu, bet visas Latvijas interesēs.

Arnis Vērzemnieks,

Drošības nozares kompāniju asociācijas valdes priekšsēdētājs

NOZARES PRIORITĀTES AMATPERSONU SKATĪJUMĀ

Sandis Ģirģens

LR iekšlietu ministrs

Apsardzes nozares sakārtotība ir būtiska kopējā valsts iekšējās drošības kontekstā. Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai apsardzes nozares nevalstisko organizāciju un Iekšlietu ministrijas konstruktīvās sadarbības rezultātā tiek risināti gan apsardzes nozarei, gan Iekšlietu resoram un sabiedrībai kopumā aktuālie jautājumi, piemēram, saistībā ar ēnu ekonomikas īpatsvara mazināšanu, personu

un sabiedrības drošības nodrošināšanu.

Viena no manām prioritātēm ir Valsts policijas darba efektivitātes uzlabošana, un ir skaidrs, ka jaunā pieeja Valsts policijas darba organizācijā palielinās apsardzes nozares lomu sabiedriskās kārtības un drošības nodrošināšanā.

Apsardzes nozare jau šobrīd sniedz būtisku atbalstu iekšlietu sistēmas iestādēm likumpārkāpumu profilakses, savlaicīgas identificēšanas un atklāšanas jomā.

Viens no izaicinājumiem, ko saskatu apsardzes darbības jomā, ir godīgas konkurences nodrošināšana starp tirgū esošiem dalībniekiem. Lai to īstenotu, ir nepieciešams pilnveidot gan normatīvo regulējumu, gan tiesībsargājošo iestāžu sadarbību.

Galvenā nozares aktualitāte šajā jomā ir ministrijas vadībā tapušais likumprojekts "Grozījumi Apsardzes darbības likumā", kura mērķis ir palielināt Valsts policijas un citu apsardzes darbību kontrolējošo institūciju iespējas kontroles pasākumu veikšanā. Vienlaikus normatīvajam regulējumam ir jānodrošina likumpārkāpumu savlaicīga identificēšana un atklāšana, kā arī ēnu ekonomikas īpatsvara mazināšana apsardzes nozarē, izveidojot Apsardzes darbības reģistru. Likumprojekts stāsies spēkā 2021. gada 1. janvārī.

Ints Kuzis

Valsts policijas priekšnieks

Kopējā ciešā sadarbība starp apsardzes nozari pārstāvošajām nevalstiskajām organizācijām un Valsts policiju veicināja virzienu un prioritāšu noteikšanu apsardzes nozares attīstībai.

Galvenās prioritātes mērķis ir ēnu ekonomikas īpatsvara mazināšana apsardzes nozarē. Šī mērķa sasniegšanai Valsts policija sadarbībā ar Iekšlietu ministriju ir izstrādājusi likumprojektu "Grozījumi Apsardzes darbības likumā" (turpmāk – Likumprojekts), kas 2019. gada 4. aprīlī izsludināts valsts sekretāru sanāksmē (prot. Nr. 13, 9. §, VSS-286). Likumprojekta normas mazinās negodprātīgu komersantu iespēju sniegt apsardzes pakalpojumus Latvijas tirgū. Turklāt dos iespēju paaugstināt kontroles pasākumu efektivitāti apsardzes darbības jomā ne tikai Valsts policijai, bet arī citām kontrolējošām institūcijām.

2019. gadā Valsts policijas licencēšanas komisija mainīja sadarbības mehānismu ar Valsts ieņēmumu dienestu, pievēršot īpašu uzmanību jautājumiem par licences apsardzes darbības veikšanai izsniegšanu vai anulēšanu. Tiek ieplānoti kopējie kontroles pasākumi.

Rezumējot – ir pozitīvi vērtējams kopējais ieguldījums apsardzes nozares sakārtošanā un attīstības virziena īstenošanā.

Jana Salmiņa

LR Finanšu ministrijas valsts sekretāra vietniece nodokļu administrēšanas un ēnu ekonomikas apkarošanas jautājumos

Lai padarītu apsardzes nozari caurskatāmāku un tās darbību atklātāku, tādējādi mazinot ēnu ekonomikas īpatsvaru, Finanšu ministrija ir vairākkārt tikusies ar nozares pārstāvjiem un apspriedusi tādas iniciatīvas kā darba laika uzskaitē, apsardzes darbības reģistra izveidē, ieteikumi publiskajiem iepirkumiem apsardzes pakalpojumu jomā.

Dažādās nākotnes iniciatīvas veidos mērķtiecīgu Valsts ieņēmumu dienesta kontroles un uzraudzības pasākumu veikšanu minētajā nozarē, lai laikus novērstu iespējamus pārkāpumus nodokļu nomaksas jomā, kā arī pilnveidos apsardzes nozares iepirkumu kvalitāti un sniegs pasūtītājiem ieteikumus un skaidrojumus, kā novērst būtiskākās problēmas šādos iepirkumos, tādējādi veicinot godīgu konkurenci.

Tikai ciešā sadarbībā ar nozares pārstāvjiem ir iespējams veikt konstruktīvus un mērķtiecīgus pasākumus ēnu ekonomikas ierobežošanai, tāpēc atklāts dialogs ir viens no stūrakmeņiem un vienlaikus izaicinājumiem abām iesaistītajām pusēm.

APSARDZES NOZARE ĪSUMĀ – SKAITĻI, DATI, FAKTI

Ar apsardzes darbībām un pakalpojumiem saistītos uzņēmumus var iedalīt 3 lielās grupās:

- 1** uzņēmumi, kam kā pamatdarbības veids norādīts NACE 2. red. kods 8010 "Personiskās drošības darbības" vai 8020 "Drošības sistēmu pakalpojumi";
- 2** uzņēmumi, kam kā pamatdarbības veids norādīts NACE 2. red. kods 8010 "Personiskās drošības darbības" vai 8020 "Drošības sistēmu pakalpojumi" un kas ieguvuši apsardzes licenci;
- 3** uzņēmumi, kas ieguvuši apsardzes licenci, bet kuriem pamatdarbības veids ir cits.

Datus par uzņēmumiem, kuri saistīti ar apsardzes darbībām un pakalpojumiem, apkopo gan Valsts ieņēmumu dienests (VID), gan Centrālā statistikas pārvalde (CSP), gan Valsts policija (VP). Taču, ņemot vērā, ka valstī nav noteikti vienoti kritēriji un definīcijas apsardzes uzņēmumam, katrai no šīm institūcijām ir sava pieeja datu ievākšanai un apstrādei attiecībā uz apsardzes uzņēmumiem. Piemēram, VID apkopo datus pēc pašu uzņēmumu norādītajiem NACE kodiem, nepārbaudot, vai tiešām uzņēmums sniedz pakalpojumus atbilstoši norādītajam kodam, turklāt uzņēmumam ar NACE kodu var gan būt, gan arī nebūt licence. VP izsniedz apsardzes licences, nepārbaudot, kādu NACE kodu uzņēmums ir norādījis un vai tā pamatdarbība ir vai nav saistīta ar apsardzes pakalpojumu sniegšanu. Tādēļ arī ir izveidojusies situācija, kad, lai gan teorētiski par apsardzes nozari ir pieejami dažādi dati, tomēr tie ir neprecīzi un nepilnīgi, nav

salīdzināmi un nesniedz skaidru priekšstatu par nozarē notiekošo.

Pēc VID datiem, apsardzes nozarē 2018. gadā bija reģistrēti 960 nodokļu maksātāji. Šie ir uzņēmumi, kuriem kā pamatdarbības veids norādīts NACE 2.red. kods 8010 "Personiskās drošības darbības" vai 8020 "Drošības sistēmu pakalpojumi" – gan ar, gan bez licences. Lielākā daļa no tiem ir juridiskas personas, pavisam neliela – fiziskas personas kā reģistrēti saimnieciskās darbības veicēji vai individuālie komersanti. 465 no šiem nodokļu maksātājiem ir PVN maksātāji, 221 – ar mikrouzņēmuma nodokļa maksātāja statusu.

Saskaņā ar VP datiem (2019. gada vidus) **patlaban reģistrēti 427 licencēti apsardzes uzņēmumi.** Šie ir uzņēmumi, kas ir saņēmuši apsardzes licenci, gan tādi, kuriem kā pamatdarbības veids norādīts NACE 2. red. kods 8010 "Personiskās drošības darbības" vai 8020 "Drošības sistēmu pakalpojumi", gan tādi, kam pamatdarbības veids ir cits, piemēram, būvniecība. Tas nozīmē, ka ir uzņēmumi, kas saņēmuši apsardzes licenci tikai savai "iekšējai lietošanai"

(piemēram, iekšējā drošības dienesta izveidei) un apsardzes pakalpojumus klasiskajā izpratnē nesniedz.

Savukārt CSP dati rāda, ka 2018. gadā apsardzes nozarē kopumā reģistrēti 642 komersanti. Nav īsti skaidrs, kādēļ, salīdzinot ar VID datiem, ir šāda datu atšķirība. Datu nesakritība un necaurspīdība ir viens no iemesliem, kādēļ nav iespējams iegūt precīzu priekšstatu par nozarē notiekošo un kādēļ pēc iespējas ātrāk nepieciešams apsardzes nozares reģistrs.

Kopumā uzņēmumi, kuriem kā pamatdarbības veids norādīts NACE 2. red. kods 8010 "Personiskās drošības darbības" vai 8020 "Drošības sistēmu pakalpojumi", **2018. gadā nodokļos samaksājuši gandrīz 65 miljonus eiro.** 25 miljonus no tiem veido sociālās apdrošināšanas iemaksas, 12,5 miljoni ir samaksāti iedzīvotāju ienākuma nodoklī, 20 miljoni valsts budžetā nonākuši PVN veidā, un atlikušo summu veido mikrouzņēmuma nodoklis, uzņēmuma ienākuma nodoklis un citi nodokļi. Šo uzņēmumu **kopējais nodokļu parāds 2018. gadā – 16,58 miljoni eiro. Kopējais šo uzņēmumu apgrozījums 2017. gadā – 181,68 miljoni eiro,** par 2018. gadu dati vēl nav pieejami.

Licencētie apsardzes uzņēmumi (to skaitā tie, kam pamatdarbības veids nav saistīts ar apsardzes pakalpojumu sniegšanu) nodokļos 2018. gadā samaksājuši 151,97 miljonus eiro. Licencēto apsardzes uzņēmumu nodokļu parāds 2018. gadā – 2,9 miljoni eiro.

Kopumā apsardzes uzņēmumos **2018. gadā nodarbināti 9987 cilvēki.** Salīdzinājumā ar 2016. gadu vērojams nodarbināto skaita samazinājums – divus gadus iepriekš bija nodarbināti 11 910 cilvēki. Šāds kritums lielākoties ir saistīts ar darbaspēka trūkumu visā valstī kopumā, kā arī ar to, ka daļu darba vietu ir aizvietojušas tehnoloģijas.

Nodarbināto **vidējais atalgojums** uzņēmumos, kuriem kā pamatdarbības veids norādīts NACE 2. red. kods 8010 "Personiskās drošības darbības" vai 8020 "Drošības sistēmu pakalpojumi", **2018. gadā bija 673 eiro bruto.** Tas ir būtiski mazāk par vidējo atalgojumu valstī – 989 eiro bruto. Arī vidējā stundas tarifa likme atšķiras – 4,41 eiro apsardzes uzņēmumos un 6,91 eiro vidēji valstī. **25,6% no apsardzes nozarē strādājošajiem saņēma valstī noteikto minimālo algu vai mazāk,** savukārt 33,4% saņēma atalgojumu, kas lielāks par minimālo algu, bet mazāks par 700 eiro. Tikai 5,6% apsardzes nozarē strādājošo saņēma 1400 eiro un vairāk. Salīdzinājumam – licencētajiem apsardzes uzņēmumiem (to skaitā tiem, kam pamatdarbības veids nav saistīts ar apsardzes pakalpojumu sniegšanu) 2018. gada pirmajos piecos mēnešos vidējā alga bija 841 eiro bruto un vidējā stundas tarifa likme bija 5,63 eiro.

Apsardzes nozares attīstības un dinamikas rādītājs ir arī politikas veidotāju un uzraugošo

iestāžu darbs. Kā galvenās par nozari atbildīgās institūcijas jāmin Iekšlietu ministrija un Finanšu ministrija. Uzraugošās iestādes – VID un VP. Būtiska ir arī Iepirkumu uzraudzības biroja kā galvenās par valsts un pašvaldību iepirkumu norisi atbildīgās iestādes loma, kā arī Valsts darba inspekcijas sniegums darba tiesību aizsardzības jomā.

VID 2017. un 2018. gadā veicis 19 nodokļu auditus tādiem apsardzes komersantiem, kas uzvarējuši publiskajos iepirkumos par apsardzes pakalpojumu sniegšanu, papildus aprēķinot 8,4 miljonus eiro, kas šiem uzņēmumiem jāiemaksā valsts budžetā. VID jau vairākus gadus pastiprinātu uzmanību nodokļu kontrolē pievērš apsardzes nozarei – kopumā nodokļu auditi jau ir veikti vairāk nekā pusei licencēto apsardzes komersantu

(56%). Turklāt arī saimniecisko darbību ierobežojošo pasākumu rezultātā nodokļu maksātājiem anulēta apsardzes licence vai tie ir izbeiguši apsardzes darbību. Ņemot vērā VID prioritātes, 2018. gadā no kopumā veiktajiem juridisko personu nodokļu auditiem 5% ir veikti apsardzes nozares nodokļu maksātājiem, kas nozaru griezumā ir samērā augsts rādītājs.

Valsts darba inspekcija apsardzes un izmeklēšanas nozarē **2018. gadā veikusi 180 apsekojumus, konstatējot 152 darba tiesību un darba aizsardzības prasību pārkāpumus un piemērojot 43 administratīvos sodus.** VP savukārt apsekojusi 174 apsardzes pakalpojumu sniegšanas vietas, konstatējot 148 pārkāpumus.

SPERTI LIELI SOĻI APSARDZES NOZARES SAKĀRTOŠANAI

Pēdējo divu gadu laikā apsardzes nozare ir piedzīvojusi būtiskus uzlabojumus – ir panāktas ilgus gadus gaidītas izmaiņas normatīvajos aktos, varam redzēt arī lielāku izpratni un vēlmi sadarboties no valsts un pašvaldības iestāžu puses. Ir īstenotas vairākas idejas un risinājumi, kas nākuši no pašas nozares pārstāvjiem – ar mērķi padarīt apsardzes nozari godīgāku, caurspīdīgāku un ilgtspējīgāku. Izšķiroša šo pozitīvo pārmaiņu radīšanā ir bijusi visu iesaistīto pušu mērķtiecīga sadarbība.

Veikti grozījumi Publisko iepirkumu likumā (PIL)

Nesen pieņemtie grozījumi PIL paredz, ka iepirkumu organizatoriem būs pienākums pārliecināties par komersantu atbilstību likumā noteiktajiem kritērijiem. Tas novērsīs situācijas,

kurās valsts finansējumu nepamatoti saņem negodīgi apsardzes pakalpojumu sniedzēji. Likumā veiktie grozījumi paredz noteikt par pienākumu iepirkumu veicējam pārbaudīt piegādātāju atbilstību PIL 10. pantā noteiktajiem kritērijiem. Likums nosaka par pienākumu arī pārbaudīt un no

iepirkuma izslēgt tos iepirkuma pretendētus un apakšuzņēmējus, kam ir neizpildītas saistības pret valsti, kā arī pastāv citi iemesli to izslēgšanai no iepirkuma. Kopā ar jaunajiem likuma grozījumiem ir precizētas arī iepirkuma dokumentācijas uzglabāšanas prasības, kas nodrošinās iepirkuma lietvedības pārredzamību un drošību. Tāpat ar likuma grozījumiem precizēts, ka patstāvīga atbildība par iepirkuma veikšanu paredzēta, ja pasūtītāja struktūrvienība saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto kompetenci neatkarīgi veic iepirkumu un slēdz iepirkuma līgumu vai vispārīgo vienošanos un to finansē no tās rīcībā esošiem finanšu līdzekļiem konkrētā iepirkuma veikšanai.

Grozījumi likumā bija nepieciešami, jo apsardzes nozarē valda liels ēnu ekonomikas īpatsvars, ko daļēji veicina arī dažādas shēmas publiskajos iepirkumos. Apsardzes pakalpojumu iepirkumiem, tāpat kā vēl vairākiem pakalpojumiem, PIL 2. pielikumā ir noteikta tā saucamā atvieglotā iepirkumu procedūra. DNKA nostāja jau vairākus gadus bijusi tāda, ka prasības apsardzes pakalpojumu iepirkšanai un veikšanai nepieciešams padarīt stingrākas. Iemesls tam ir fakts, ka daļa apsardzes uzņēmumu dzīvo gandrīz tikai no publiskajiem iepirkumiem, to biznesa modelis ir piedalīšanās publiskajos iepirkumos. Protams, tā var būt, taču, rūpīgāk izpētot šo uzņēmumu darbību un finanšu rādītājus, ir

pamatotas aizdomas, ka liela daļa šo uzņēmumu īsteno dažādas shēmas, lai izvairītos no nodokļu maksāšanas, tiek mākslīgi samazinātas stundu likmes, "uz papīra" tiek piedāvāts pakalpojums, kas dzīvē tiek īstenots zemākā kvalitātē utt. Tieši uz nodokļu nomaksas rēķina tiek piedāvāta zemākā cena, kas lielākajā daļā gadījumu ir izšķirošais kritērijs, kā tiek noteikts iepirkuma uzvarētājs. Arī VID ir norādījis, ka publiskajos iepirkumos nereti uzvar tieši augsta riska nodokļu maksātāji. VID 2017. gadā un 2018. gadā veicis 19 nodokļu auditus tādiem apsardzes komersantiem, kas uzvarējuši publiskajos iepirkumos par apsardzes pakalpojumu sniegšanu, papildus aprēķinot 8,4 milj. eiro, kas šiem komersantiem jāsamaksā nodokļos, jeb 40% no kopējās apsardzes nozares komersantiem aprēķinātās summas (21,0 milj. eiro). Tajā pašā laikā gandrīz puse jeb 49% no licencētajiem apsardzes komersantiem saviem darbiniekiem maksā algu, kas ir zemāka par valstī noteikto minimālo algu. Savukārt 25% apsardzes jomā strādājošo cilvēku saņem atalgojumu, kas ir zemāks par minimālo algu. Ir skaidrs, ka par šādu algu cilvēki nav gatavi strādāt un daļa naudas tiek maksāta t. s. aploksnēs.

Valsts un pašvaldības objektos apsardzes pakalpojuma sniedzējs jāizvēlas ar īpašu rūpību, jo to darbinieki rūpējas par visas sabiedrības drošību. Tādēļ nav pieļaujams, ka publiskajā iepirkumā uzvar komersants, kas nav maksājis nodokļus valsts budžetā vai nemaz nevar nodrošināt iepirkumā solīta pakalpojuma kvalitāti.

Likuma grozījumi paredz arī daudz lielāku atbildību, ko var piemērot iepirkumu organizatoriem. Līdz ar to pieņemtie grozījumi nozīmē to, ka būtiski mazināsies absurdās situācijas, kurās valsts pērk pakalpojumu no komersanta, kas to apzog. Vienlaikus jāņem vērā, ka iepirkumā paredzēto darbu izpilde joprojām ir vāji uzraudzīta. Uzņēmumi īsteno dažādas krāpnieciskas viltības, kas ļauj izvairīties no nodokļu nomaksas, tāpēc ir jāturpina darbs pie apsardzes nozares normatīvo aktu uzlabošanas.

Apsardzes nozares attīstībai būtiski uzdevumi iekļauti Valdības rīcības plānā

DNKA, norādot uz lielo ēnu ekonomikas īpatsvaru apsardzes nozarē, kas rada zaudējumus valstij un apdraud sabiedrības drošību, sniedza savus priekšlikumus situācijas uzlabošanai un piedāvāja konkrētus rīcības punktus iekļaušanai Artura Krišjāņa Kariņa vadītās valdības rīcības plānā. Tadējādi tiktu nodrošināts, ka valdība uzņemas savu daļu atbildības par apsardzes nozares sakārtošanu un godīgas konkurences veicināšanu.

DNKA ieteikumu rezultātā rīcības plāna sadaļā "VALSTS DROŠĪBA UN ĀRLIETAS" atbilstoši Valdības deklarācijas uzdevumam "Lai nodrošinātu

godīgu konkurenci apsardzes nozarē, pilnveidosim tās normatīvo regulējumu" **iekļauts rīcības plāna pasākums "Pilnveidot apsardzes nozares tiesisko regulējumu un izveidot Apsardzes darbības reģistru"**. Kā paredzamais rezultāts šim rīcības plāna pasākumam noteikts: "Mazināts ēnu ekonomikas īpatsvars un veicināta godīga konkurence apsardzes nozarē. Izveidota informācijas sistēma, uzlabojot kontrolējošo institūciju iespējas uzraudzīt apsardzes uzņēmumus, konstatēt un novērst pārkāpumus."

Jāpiebilst, ka minētais rīcības plāna pasākums bija tikai viens no pieciem ieteikumiem, ko DNKA virzīja iekļaušanai rīcības plānā. Ēnu ekonomikas mazināšanai un nozares ilgtspējīgai un veiksmīgai attīstībai tikpat būtiski ir arī pārējie četri rīcības plānā neiekļautie punkti:

- Apsardzes nozares politikas pamatnostādņu 2020. – 2025. gadam izveidošana;
- Elektroniskās darba laika uzskaites sistēmas ieviešana;
- Apakšuzņēmēju izmantošanas aizliegumi fiziskajā apsardzē;
- Sniedzot fiziskās apsardzes pakalpojumus valsts un pašvaldību sektora pasūtītājiem, jānodrošina ikmēneša valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veikšana avansā.

Pamats ilgtspējīgai un veiksmīgai nozares attīstībai ir izstrādātas Apsardzes nozares politikas pamatnostādnes. To izveide ir ļoti būtisks priekšnoteikums nozares attīstībai, un DNKA ir gatava aktīvi iesaistīties pamatnostādņu veidošanas procesā un sniegt savus priekšlikumus. Pārējos trīs priekšlikumus ir iespējams īstenot paralēli pamatnostādņu izstrādei.

Noteikumi par apsardzes nozares reģistru – finiša taisnē

Pēdējā gada laikā, pateicoties DNKA un pārējo iesaistīto pušu neatlaidīgam darbam, panākts liels progress apsardzes nozares reģistra izstrādē. Ilgstoši esam runājuši par haosu, kas valda datos un statistikā, kas saistīta ar apsardzes nozari. VID un CSP dati par, piemēram, reģistrētajiem apsardzes komersantiem rāda katrs citus skaitļus, tāpat arī ne visi licencētie apsardzes komersanti tiešām sniedz apsardzes pakalpojumus. Būtiski atšķiras arī apgrozījuma un nodokļu nomaksas skaitļi – apsardzes uzņēmumiem ar attiecīgo NACE kodu 2017. gada apgrozījums bija 181,68 miljoni eiro, 2018. gadā nodokļos samaksāti gandrīz 65 miljoni eiro, nodokļu parāds – 16,58 miljoni eiro. Savukārt licencētajiem apsardzes uzņēmumiem 2017. gada apgrozījums bija 562,92 miljoni eiro, 2018. gadā nodokļos samaksāti 151,97 miljoni eiro, nodokļu parāds – 2,9 miljoni eiro. Kā redzams, nav iespējams ne precīzi pateikt nozares patieso piensumu Latvijas ekonomikai, ne iegūt pilnīgu un patiesu priekšstatu par darbinieku atalgojumu un citiem nozarei svarīgiem rādītājiem. Kā risinājumu šai problēmai jau pirms vairākiem gadiem piedāvājām apsardzes nozares reģistra izveidi un ar gandarījumu varam secināt, ka beidzot šī ideja tiek ieviesta dzīvē.

Reģistrs ievērojami uzlabos nozares pārredzamību un būtiski atvieglos uzraugošo iestāžu darbu, bet pakalpojuma pircējiem sniegs iespēju pārlicināties par pakalpojuma sniedzēja

darbību. Reģistrā būs pieejama informācija par nozares uzņēmumu apgrozījumu, nodokļu nomaksas apjomu, darbinieku skaitu uzņēmumā, kā arī izpildīto fiziskās apsardzes pakalpojumu apjomu ar un bez apakšuzņēmējiem. Šāds reģistrs nozari noliek kā uz paplātes un negodprātīgajiem uzņēmumiem ievērojami traucēs negodprātīgi shēmot un izvairīties no nodokļu samaksas.

Reģistrs kalpos par būtisku lēmumu pieņemšanas faktoru tiem apsardzes pakalpojumu pircējiem, kuri vēlas saņemt drošu, kvalitatīvu un godīgu pakalpojumu. Šobrīd liela problēma ir tā, ka pakalpojumu pircējam nereti ir grūti saprast, kas ir tie uzņēmumi, kas pieteikušies iepirkuma konkursā, kādi ir darbības rādītāji, kas ir īpašnieki, cik daudz darbinieku tajā strādā, kāda ir nodokļu nomaksa utt. Līdz ar jaunā reģistra darbības uzsākšanu ikviens, kurš meklēs apsardzes pakalpojuma sniedzēju, varēs būt drošs, ka šajā datu bāzē atrodami komersanti ir godprātīgi, jo ar iesniegtās informācijas starpniecību apliecina, ka ir nomaksājuši visus nodokļus, kā arī pilda visas pārējās tiesību aktos noteiktās prasības apsardzes uzņēmumiem.

Šobrīd Latvijas apsardzes pakalpojumu tirgū darbojas arī uzņēmumi, kuri, visticamāk, nemaz nesniedz apsardzes pakalpojumus to klasiskajā izpratnē. Šādu uzņēmumu skaits pēc reģistra

ieviešanas būtiski samazināsies, jo tiks ieviesta ikgadēja reģistra uzturēšanas maksa. Pagaidām ikgadējā maksa noteikta 10% apmērā no izsniegtās licences maksas, taču DNKA uzskata, ka šai summai būtu jābūt vismaz 25% no licences maksas. Tādējādi tirgū paliktu tie uzņēmēji, kuri tiešām vēlas attīstīt savu biznesu, nevis veidot čaulas kompānijas.

Reģistru veido un uzturēs VP Informācijas centrs. Maksimāli daudz informācijas automātiski tiks ņemts no jau esošajām valsts datubāzēm, pašiem komersantiem atliks veikt vien nelielus papildinājumus. Reģistram būs trīs veidu piekļuves – publiskā piekļuve, kur jebkurš varēs tajā ieiet un apskatīt informāciju; komersantu piekļuve, lai varētu ievadīt informāciju; un valsts piekļuve, tostarp uzraudzības iestādēm.

Reģistra darbība un uzturēšana īpaši svarīga ir publiskajam sektoram, kas iepirkto pakalpojumus apmaksā no nodokļu maksātāju naudas. Ņemot vērā, ka valsts vai pašvaldību struktūras jebkuru pakalpojumu iepērk publiska iepirkuma procesā, reģistrs ir nozīmīgs instruments, ar kuru pircējs var nodrošināties, lai netiktu izraudzīts tāds pakalpojuma sniedzējs, kas zemāko cenu iepirkumā spējīgs piedāvāt, apejot godīgas konkurences principus. Reģistrs arī palīdzēs pakalpojuma pircējiem neizvēlēties tādu apsardzes uzņēmumu, kas zemāko cenu piedāvā, jo ir veicis

manipulācijas ar stundu likmēm, norādot tās zemākas par patieso minimālo stundas likmi nozarē.

Noteikumi par reģistru šobrīd tiek saskaņoti ministriju starpā, ir notikusi saskaņošanas sēde, un pēc tās tiks veikti pēdējie labojumi. Paredzēts, ka noteikumi tiks virzīti pieņemšanai Ministru kabinetā līdz 2019. gada rudenim. Iekšlietu ministrijas noteiktais termiņš joprojām ir spēkā, reģistram vajadzētu sākt darboties no 2021. gada 1. janvāra.

Uzlabošanas nodokļu nomaksas disciplīna

Kā viens no sasniegumiem nozarē jāmin fakts, ka uzlabojas nodokļu samaksas rādītāji. **2017. gadā apsardzes nozare kopā samaksāja nodokļos 60,07 milj. eiro, 2018. gadā – 64,33 milj. eiro.** Samazinās arī nodokļu parādu apjoms, kas ir rezultāts gan VID mērķtiecīgajam darbam, gan normatīvo aktu izmaiņām.

Pēdējos gados ir darīts daudz, lai apgrūtinātu dzīvi tiem komersantiem, kuri izvairās maksāt nodokļus. Dažādu nodokļu nemaksāšanas shēmu veidošana kļūst arvien sarežģītāka un neizdevīgāka, tāpēc komersanti izvēlas maksāt nodokļus godīgi. Kā labu piemēru var minēt tehnisko apsardzi, kur tika paaugstinātas prasības. Komersantiem tas prasa lielākas investīcijas, un palikuši tikai tie, kuri tiešām vēlējas attīstīt savu biznesu, nevis veidot shēmas. Šajā segmentā komersantu skaits būtiski nemainās, bet fiziskajā apsardzē to skaits ir svārstīgs, jo tiek dibināti jauni uzņēmumi, kas pēc neilga laika ar lieliem nodokļu parādiem tiek likvidēti. Šajā jautājumā atzinība jāizsaka VID, kas apsardzes nozari ir noteicis par prioritāru un daudz biežāk veic dažādas pārbaudes. VID organizēto auditu skaits ar katru gadu pieaug, un pieaug arī aprēķinātais soda naudu apjoms. Piemēram, VID 2017. un 2018. gadā veicis 19 nodokļu auditus tādiem apsardzes komersantiem, kas uzvarējuši publiskajos iepirkumos par apsardzes pakalpojumu sniegšanu,

papildus aprēķinot 8,4 miljonu eiro, kas šiem uzņēmumiem jāiemaksā valsts budžetā. VID aktīvais darbs veicina to, ka komersanti nāk ārā no

ēnu ekonomikas un sāk maksāt nodokļus, jo izvairīšanās no nodokļu nomaksas kļūst pārāk sarežģīta, neērta un bīstama.

APSARDZES NOZARES LIELĀKIE IZAICINĀJUMI – CĪŅA TURPINĀS

Lai gan panākti būtiski uzlabojumi apsardzes nozares tiesiskajā regulējumā un darbībā, vēl joprojām ik dienu nozares pārstāvji saskaras ar izaicinājumiem, kas bremzē visas nozares un līdz ar to arī visas Latvijas ekonomikas attīstību. Ēnu ekonomika, publisko iepirkumu norise un uzraudzība – šie izaicinājumi nav nekas jauns un ir nozares pārstāvju darbakārtībā jau daudzus gadus. Lai gan varam redzēt, ka situācija lēnām mainās uz labo pusi, tomēr pārmaiņas varētu būt efektīvākas un ātrākas.

Ēnu ekonomika – gandrīz divreiz lielāka nekā vidēji valstī

Ēnu ekonomikas īpatsvars apsardzes nozarē joprojām saglabājas augsts – vairāk nekā 40% uzņēmumu visdrīzāk atalgojumu maksā aploksnē. Valstī vidējais ēnu ekonomikas īpatsvars ir apmēram 24%. Negodprātīgie uzņēmēji ne tikai

kropļo konkurenci, kaitē apsardzes nozares prestižam un apzog valsti, bet viņu darbības mazina iespēju klientiem saņemt kvalitatīvu un drošu pakalpojumu. DNKA jau ilgstoši vērš likumdevēju un par apsardzes nozares atbildīgo institūciju uzmanību uz nepieciešamajām pārmaiņām šajā jomā un aicina stingrāk vērsties pret komersantiem, kuri izvairās no nodokļu maksāšanas.

Palūkojoties uz VID datiem par samaksāto nodokļu apmēru, aina vēl joprojām ir satraucoša – 2018. gadā vidējie darba ienākumi apsardzes nozarē bija 673 eiro bruto. Tas nozīmē, ka "uz rokas" cilvēks saņēmis aptuveni 480 eiro. Salīdzinājumam – vidējie darba ienākumi valstī bija gandrīz par trešdaļu lielāki, proti, 989 eiro bruto, t. i., aptuveni 705 eiro "uz rokas". Arī vidējā stundas tarifa likme būtiski atšķiras no vidējās valstī – 4,41 eiro apsardzes nozarē un 6,91 eiro vidēji valstī.

Vēl pilnīgāku ainu par oficiālo algu un līdz ar to samaksāto nodokļu apmēru nozarē parāda šī tabula:

Algas apmērs pirms nodokļu nomaksas	Apsardzes nozarē	Vidēji valstī
Alga 0 eiro	7,3%	6%
Saņēma mazāk par minimālo algu valstī	24,7%	16,4%
Minimālā alga – 430 eiro	0,9%	3,2%
430 – 700 eiro	33,4%	23,3%
700 – 1400 eiro	28,1%	33,7%
Virs 1400 eiro	5,6%	17,4%

Realitātē šie skaitļi ir kā apliecinājums milzīgajam ēnu ekonomikas īpatsvaram, jo ir maz ticams, ka vairāk nekā 25% nozarē strādājošo ir piekrituši strādāt par atalgojumu, kas ir minimālās algas apmērā vai mazāks, un savukārt 33% saņem ne vairāk kā 700 eiro mēnesī. Ņemot vērā to, ka arī apsardzes nozarē, līdzīgi kā citās nozarēs valstī, vērojams kvalificēta darbaspēka trūkums, kā arī to, ka ir pieejamas daudzas līdzīgas vakances citās nozarēs par lielāku atalgojumu, tad visdrīzāk šie darbinieki daļu savas algas saņem aploksnē. DNKA ieskatā, lai uzņēmums noturētu darbiniekus un spētu piedāvāt kvalitatīvu pakalpojumu, oficiālajai algai ir jābūt vismaz valsts vidējā atalgojuma līmenī, t. i., 900–1000 eiro pirms nodokļu nomaksas.

DNKA kā būtiskus iemeslus ēnu ekonomikas īpatsvaram nozarē ir identificējusi vairākus aspektus:

- **Zemākās cenas kritērijs valsts un pašvaldību iestāžu publiskajos iepirkumos.** DNKA ieskatā nav pieļaujama esošā situācija, ka publiskais sektors joprojām iepērk apsardzes pakalpojumus par zemāko piedāvāto cenu. Tas veicina situāciju, ka pastāv uzņēmumi, kas ir negodīgi un cenu samazina uz t. s. aploksņu algu un nodokļu nemaksāšanas rēķina. Ir pilnīgi absurdi,

neefektīvi, izšķērdīgi un sabiedrībai kaitīgi iedzīvotāju nodokļos samaksāto naudu tērēt, maksājot uzņēmumiem, kas krāpjas ar nodokļu nomaksu. Viens no risinājumiem – sniedzot fiziskās apsardzes pakalpojumus valsts un pašvaldību sektora pasūtītājiem, vajadzētu nodrošināt ikmēneša valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veikšanu avansā ne mazākā apmērā, kā aprēķinot no visu pakalpojumu līgumā paredzēto piesaistīto apsardzes darbinieku minimālās mēnešalgas kopsummas. Šādi grozījumi pasargātu darbiniekus, ienestu valsts un pašvaldību budžetos adekvātas naudas summas un piespiestu negodīgos uzņēmējus vai nu nepiedalīties iepirkumos, vai iznākt no "pelēkās zonas".

- **Apakšuzņēmēju shēmas.** Ar nesenajiem normatīvo aktu grozījumiem jau ir ierobežotas iespējas slēgt līgumus ar apakšuzņēmumiem, taču tuvākajā laikā šo jautājumu paredzēts regulēt vēl stingrāk – varēs slēgt līgumu ar konkrēto apakšuzņēmēju tikai viena pakalpojuma līguma ietvaros. Tam vajadzētu vēl vairāk ierobežot shēmu veidošanos fiziskajā apsardzē. Šādas shēmas tiek veidotas, ja pašam uzņēmumam nav darbinieku, bet normālā situācijā pašam uzņēmumam vajadzētu meklēt un pieņemt darbā darbiniekus un, protams, maksāt par to visus atbilstošos nodokļus.
- **PVN shēmas.** Vēl joprojām nozarē sastopamas PVN shēmas, turklāt apvienojumā ar darbaspēka nodokļu nemaksāšanu. Lai uzņēmums varētu maksāt aploksņu algas, ir nepieciešama skaidra nauda – tā visbiežāk tiek iegūta tieši uz PVN shēmu rēķina.

Ēnu ekonomika nodara milzīgu postu ne vien apsardzes nozarē, bet arī citās nozarēs. DNKA

uzskata, ka cīņai ar to jābūt lēmumu pieņēmēju, izpildvaras un uzraugošo iestāžu prioritāšu augšgalā. Risinājumi ēnu ekonomikas īpatsvara samazināšanai apsardzes nozarē ir – nepieciešama politiskā griba un izlēmīga rīcība to ieviešanai.

Nepilnības publisko iepirkumu īstenošanā un uzraudzībā

Lai gan ir sperts liels solis uz priekšu un nesen pieņemti grozījumi Publisko iepirkumu likumā, kas uzliek par pienākumu pasūtītājam pārlicināties par komersantu atbilstību likumā noteiktajiem kritērijiem, valsts un pašvaldību iestāžu iepirkumi vēl joprojām ir un paliek liels izaicinājums. Pēc iepirkumu uzraudzības biroja datiem, 2018. gadā kopumā bijuši 80 iepirkumi par apsardzes pakalpojumiem – par kopējo summu 21,31 milj. eiro. Tas ir ievērojams skaits. Nepilnības publisko iepirkumu īstenošanā un uzraudzībā ir viens no iemesliem lielajam ēnu ekonomikas īpatsvaram nozarē. Ir jāturpina darbs un iesaistīto pušu sadarbība ne vien pie normatīvo aktu bāzes uzlabošanas, bet arī pie valsts un pašvaldību iestāžu darbinieku izglītošanas un iepirkumu kontroles mehānismu ieviešanas.

Kā viena no problēmām, kas saistīta ar iepirkumu veikšanu apsardzes jomā, ir identificēts tas, ka **nereti pasūtītāji pērk pakalpojumu, nezinot, ko viņiem īsti vajag**. Ja pašā sākumā nav konkrēti un precīzi skaidrs, kāda tieši ir vajadzība, kāds ir apsargājamais objekts, kādi drošības risinājumi tajā būtu nepieciešami, tad nav brīnums, ka sagatavotās iepirkumu specifikācijas un pēc tam arī pieteikumi neatbilst reālajām vajadzībām. Piemērs – pastāv vienkāršots uzskats, ka “pirksim šo pakalpojumu un tad konkrētajās vietās atradīsies apsargi”. Taču šobrīd, ņemot vērā tehnoloģiju attīstību, risinājumi aizvien vairāk var būt saistīti ar tehnoloģijām. Ne vienmēr vajag “iepirkt” fizisku apsargu – nereti to pašu drošības līmeni var nodrošināt tehnoloģijas. Cits piemērs – šobrīd pretendenti iepirkumos ļoti reti parāda tos darbiniekus, kas reāli sargās objektus. Ir iepirkumi, kur vajadzīgi, piemēram, 50 apsargi. Pretendentam ir jābūt spējīgam parādīt un pierādīt – “lūk, tie ir viņi, komanda, kas šo objektu apsargās”. Nevis “es uzvarēšu un tad sāksu domāt, kas sargās”. Pasūtītājam ir tiesības to prasīt.

Lai pasūtītājs labāk saprastu, kas tieši ir nepieciešams, kas ir jāsargā un kā to vislabāk nosargāt, reizi trijos – piecos gados vajadzētu veikt drošības auditu. Tas parādīs īstās vajadzības, kā arī būtiskākos riska momentus, kam ir jāpievērš uzmanība.

Lai risinātu šo problēmu, DNKA ir gatava iesaistīties un palīdzēt, vairāk par šo tēmu runājot ar publisko sektoru, skaidrojot iepirkumu sagatavošanas riska punktus un palīdzot rast risinājumus. Ir iecere kopā ar Iepirkumu uzraudzības biroju rīkot semināru ciklu par tēmu, kā labāk pirkt apsardzes pakalpojumus. Semināru laikā būs iespēja uzzināt gan informāciju par jaunākajām izmaiņām Iepirkumu likumā, gan atbildes uz tehniskiem jautājumiem no DNKA pieaicinātajiem drošības speciālistiem. Asociācija ir izveidojusi ieteikumus apsardzes pakalpojumu iepirkumu veikšanai, kur apkopot ieteicamie vērtēšanas kritēriji, kvalifikācijas prasības, tehniskās

specifikācijas prasības, lai varētu iepirkt drošu un kvalitatīvu pakalpojumu.

Vēl viena ar iepirkumiem saistīta problēma ir zemākās cenas kritērija piemērošana iepirkuma uzvarētāja noteikšanai. Lai gan normatīvie akti paredz iespēju izvēlēties arī saimnieciski izdevīgāko piedāvājumu, tomēr realitātē šis kritērijs tiek izmantots maz, kā rezultātā lielākajā daļā iepirkumu uzvar pretendents ar zemāko cenu, kas, kā jau iepriekš minēts, nereti tiek nodrošināta uz nodokļu nemaksāšanas un dažādu shēmu rēķina. Prakse rāda, ka izvēlēties pretendentu pēc zemākās cenas principa nozīmē riskēt izvēlēties tādu uzņēmumu, kas savās saistībās pret valsti un sabiedrību nav bijis līdz galam godprātīgs. Kā secināts neformālās sarunās ar valsts un pašvaldības iepirkumu dokumentācijas gatavotājiem, iemesls šādai situācijai ir nevēlēšanās riskēt ar iepirkuma rezultātu pārsūdzēšanu. **Apsardzes nozare ir viena no tām, kur iepirkuma konkursa rezultātu pārsūdzību ir visvairāk, – iepirkuma rezultātu pārsūdzēšana nozīmē gan papildu darbu publisko iestāžu darbiniekiem, gan visa iepirkuma procesa paildzināšanos** (un līdz ar to risku, ka pakalpojuma sniegšana netiks uzsākta vajadzīgajā laikā un kāds objekts paliks bez apsardzes), gan, sliktākajā gadījumā, pārmetumus no kādas no uzraugošajām iestādēm. Nereti arī iepirkumu dokumentācijas sagatavotājiem trūkst vajadzīgo specifisko zināšanu par to, kā tieši noformulēt pakalpojuma specifikāciju, iepirkuma noteikumus un vērtēšanas kritērijus tā, lai tiešām uzvarētu saimnieciski izdevīgākais piedāvājums.

Viens no risinājumiem būtu – iepirkuma sagatavošanas un izvērtēšanas laikā vai pirms iepirkumu rezultātu apstiprināšanas papētīt un paanalizēt pretendentu iepriekšējo gadu apgrozījuma un samaksāto nodokļu attiecību. Ja rādītāji ir ļoti zemi, tad ir liels risks, ka nodokļi nav maksāti godprātīgi. Apsardzes nozares bizness ir pietiekami vienkāršs, izmaksu pozīciju nav daudz, un tās nav sarežģītas. Piemēram, fiziskajā apsardzē

nozīmīgākā izmaksu pozīcija ir darbaspēks, un, ja konkursā uzvar uzņēmums, kuram nodokļu samaksas īpatsvars ir 0,2 vai 0,16, tas ir aizdomīgi un ir vērts papētīt, kādēļ tā. Tas nepieciešams, lai nepieļautu, ka gala rezultātā līgums tiek noslēgts ar uzņēmumu, kurš ir apkrāpis valsti un visdrīzāk negrasās neko mainīt.

Kā pēdējo problēmu saistībā ar iepirkumiem jāmin **iepirkuma izpildes uzraudzība un kontrole**. Pasūtītājam ir jāuzņemas atbildība par iepirkta pakalpojuma īstenošanas un ieviešanas kontroli. Pieredze rāda, ka nevar paļauties tikai uz papīriem vai solījumiem, – ir jāveic pasākumi, lai gan līguma slēgšanas brīdī, gan pēc tam pārbaudītu, vai tiešām pakalpojums tiek nodrošināts pienācīgā kvalitātē. Lielākā daļa pārkāpumu saistīti ar reālo darbinieku skaitu objektos un apgaitu regularitāti. Ir gadījumi, kad postenī ir paredzēti divi apsargi, bet īstenībā tur atrodas viens apsargs, kas nenodrošina objekta drošību. Pakalpojumu iepircējam vajadzētu pieprasīt sarakstu ar darbiniekiem un apsargu sertifikātu kopijas, lai pārliecinātos, ka objektus apsargā profesionāļi. Tāpat pakalpojuma iepircējam ne vien iepirkuma vērtēšanas procesā, bet arī tā reālās **izpildes laikā vajadzētu sekot līdzi arī paša komersanta darbībām – vai uzņēmumam pēc līguma slēgšanas nav regulāru nodokļu parādu, vai darbiniekiem tiek maksāta pienācīga alga un nodrošinātas sociālās garantijas**, lai neveidotos absurdā situācija, ka valsts un pašvaldība iepērk pakalpojumu no uzņēmumiem, kas to apzog.

Uzraudzībai un kontrolei ir svarīga arī apgaitas kontroles sistēmas esamība un kvalitāte. Šī sistēma pasūtītājam ļauj kontrolēt, vai apsardzes komersants pilda nolīgtos pienākumus, šajā gadījumā patrolē objektā, apmeklē noteiktas telpas utt. Apgaitas kontroles sistēma ļauj objektīvāk novērtēt pakalpojuma vienu sadaļu nekā tad, ja komersanta darbinieki vienkārši ieraksta žurnālā: plkst. 22.19 veikta apgaita u. tml. Pasūtītājs līdz ar to iegūst caurskatāmāku pakalpojumu, paaugstina drošības līmeni, samazina riskus utt. Šādas sistēmas ļauj darbinieku uzraudzīt tiešsaistē un saņemt tiešsaistes informāciju, ja, piemēram, darbinieks konkrētā laikā neveic apgaitas un citus pienākumus, kas valstiski svarīgos objektos ir nozīmīgi.

Virsstundu apmaksa un minimālā alga

Pašlaik apsardzes nozarē, līdzīgi kā citās nozarēs un valstī kopumā, ir darbinieku trūkums. Visticamāk, tuvākajā laikā situācija būtiski nemainīsies. Apsardzes uzņēmumiem, lai nodrošinātu pasūtījumu un saistību izpildi, jau šobrīd ir nepieciešams, lai darbinieki strādā virsstundas, – šī situācija noteikti turpināsies. Strādāt virsstundas, protams, ir darbinieka brīvprātīga izvēle, un to izmanto darbinieki, kuri var un vēlas strādāt ilgāk un nopelnīt vairāk. Darbinieku trūkums un virsstundu pieaugums nenovēršami novedīs pie cenu celšanas un konkurētspējas krišanās. Pašlaik par virsstundu darbu darba devējam ir pienākums darbiniekam maksāt piemaksu, kas ir ne mazāk kā 100% procentu apmērā no viņam noteiktās stundas vai dienas algas likmes. Kaimiņvalstīs Igaunijā un Lietuvā šī piemaksa ir noteikta 50% apmērā. Tie apsardzes uzņēmumi, kuri nevar vai negrib samaksāt šo virsstundu piemaksu, bet kuriem jāizpilda uzņemtās saistības, rada dažādas negodprātīgas shēmas un visu vai daļu atalgojuma maksā "aplaksnē", palielinot ēnu ekonomiku

nozarē. Virsstundu apmēra pielīdzināšana vismaz citu Baltijas valstu apmēram gan celtu apsardzes nozares kompāniju un Latvijas tautsaimniecības konkurētspēju, gan arī mazinātu ēnu ekonomiku.

Līdzīga situācija ir arī ar minimālo algu. Lietuvā minimālajā algā tiek iekļauts sociālais nodoklis, bet Igaunijā neapliekamais minimums ir 500 eiro, kas ir gandrīz minimālās algas lielumā. Darbiniekiem "uz rokas" paliek vairāk naudas. Latvijā viens no politiskās darbākārtības jautājumiem nemainīgi ir minimālās algas celšana. Tas, protams, dos papildu ieņēmumus valstij, jo liela daļa uzņēmumu maksā tikai minimālo algu saviem darbiniekiem, bet tas arī sarežģīs dzīvi uzņēmējiem. No valsts puses netiek domāts par to, lai darbinieki "uz rokas" saņemtu vairāk naudas. Ir radīta situācija, ka kaimiņvalstīs ir daudz pievilcīgākas darba ņēmējiem, jo tur darbinieki saņem vairāk. Minimālās algas celšana ēnu ekonomiku, visticamāk, nemazinās – tie, kas nemaksāja nodokļus, izdomās atkal jaunus veidus, kā nemaksāt, savukārt tie, kas tik tikko turas virs ūdens un maksāja, pāries ēnu ekonomikā, jo nebūs spējīgi maksāt nodokļus no palielinātās minimālās algas.

Lai apsardzes nozares uzņēmumi spētu stratēģiski plānot savu biznesu, plānot nepieciešamās investīcijas un sagatavoties

izaicinājumiem, gaidāma konsekventa attieksme no valsts puses. Nav normāla situācija, ka nodokļi un minimālās algas likmes mainās katru gadu. Igaunijā, piemēram, valstij ir piecgades nodokļu politikas plāns, no kura uzņēmējiem ir skaidrs, kādi izdevumi viņiem būs un ar ko jāērēkinās. Latvijā diemžēl nereti situācija mainās katru gadu un tas apgrūtina apsardzes uzņēmumu darbību un spēju ilgtermiņā plānot savu attīstību.

Trūkst precīzu datu un statistikas par nozari

Vēl viens iemesls, kādēļ apsardzes nozare ir necaurspīdīga, ir tas, ka vēl joprojām trūkst detalizētas un precīzas informācijas par Latvijā licencētajiem apsardzes uzņēmumiem, līdz ar to ir sarežģīti sekot līdzi šo uzņēmumu darbībai, nodokļu samaksas datiem u. c. Kā jau iepriekš minēts, CSP dati nesakrīt ar VID datiem, atšķiras sniegtā informācija par nozares kopējo apgrozījumu, komersantu skaitu. Bez jau iepriekš minētajām atšķirībām apgrozījuma un nodokļu nomaksas datus atšķiras arī, piemēram, vidējie darba ienākumi – apsardzes uzņēmumos ar NACE kodu ir daudz vairāk darbinieku, kuru atalgojums ir mazāks par 700 eiro, atalgojumu virs 700 eiro

saņem tikai 33,7%. Savukārt licencētajos apsardzes uzņēmumos atalgojumu virs 700 euro saņem 46% strādājošo. Problēma ir tāda, ka NACE kodu uzņēmums var norādīt pats, iespējams, ka tas veic apsardzes darbības, bet iespējams arī, ka norāda NACE kodu N80 un neveic apsardzes darbības vai piedāvā pakalpojumus bez licences. Līdzīgi ir arī ar licencēm. Var būt situācija, ka būvniecības uzņēmums ir nokārtojis licenci, lai varētu izveidot drošības dienestu, kas apsargā tikai attiecīgā uzņēmuma objektus, bet NACE kods viņam ir cits. Likt šādu uzņēmumu pie apsardzes nozares nebūtu pareizi, jo uz āru tas apsardzes pakalpojumus nesniedz. Šajā brīdī veidojas nesakritība ar datiem. Tāpat pastāv iespējamība, ka CSP neiekļauj kādus uzņēmumus, ko iekļautu VID.

Daļēji šo problēmu atrisinās apsardzes nozares reģistrs, kurš darbību uzsāks 2021. gadā.

PIECI KONKRĒTI SOĻI APSARDZES NOZARES TĀLĀKAI ATTĪSTĪBAI

Lai ātri un efektīvi risinātu apsardzes nozares izaicinājumus un proaktīvi novērstu visiem zināmos riskus, DNKA turpinās ieguldīt laiku un pūles, piedāvājot konkrētus risinājumus. Apzināmies, ka risinājumu īstenošanā ir un būs iesaistītas daudzas citas institūcijas, tādēļ laba sadarbība un partnerība ir izšķiroša mūsu kopējā mērķa – godīgas un konkurētspējīgas apsardzes nozares – sasniegšanai.

1. SOLIS

Jāturpina darbs pie apsardzes kompāniju reģistra izveides un gatavošanās darbības uzsākšanai

Noteikumi par apsardzes kompāniju reģistru šobrīd tiek saskaņoti ministriju starpā, ir notikusi saskaņošanas sēde, un pēc tās tiks veikti pēdējie

labojumi. Paredzēts, ka noteikumi tiks virzīti pieņemšanai Ministru kabinetā līdz 2019. gada rudenim. Pēc tam notiks noteikumu apstiprināšana Saeimā – arī šajā posmā paredzam karstas diskusijas. DNKA turpinās pamatot un argumentēt reģistra nepieciešamību, noteikti aktīvi piedalīsies diskusijās un paudīs savu viedokli. Ņemot vērā, ka ir uzņēmumi, kam šis reģistrs nav izdevīgs, jo tas nozari padara daudz caurspīdīgāku, paredzam, ka pretestība būs liela, tāpēc ir jāturpina skaidrot, kādus būtiskus uzlabojumus tas sniegs.

Iekšlietu ministrijas noteiktais termiņš joprojām ir spēkā, un reģistram vajadzētu sākt darboties no 2021. gada 1. janvāra.

2. SOLIS

Pakalpojumu pircēju atbildības stiprināšana

Lai mazinātu ēnu ekonomikas īpatsvaru nozarē, kā arī uzlabotu valsts un pašvaldības iestādēm un uzņēmumiem sniegto apsardzes pakalpojumu kvalitāti, nepieciešams stiprināt apsardzes pakalpojumu pircēju atbildību. Šī atbildība jāuzlabo visos iepirkumu procesa posmos – pirmkārt, iepirkumu konkursa dokumentācijas sagatavošanas posmā, kad svarīgi precīzi noformulēt, kāds pakalpojums nepieciešams un kāpēc, un atbilstoši tam arī jānosaka tehniskā specifikācija. Pakalpojuma pircēja atbildība ir arī izvēlēties vērtēšanas kritērijus – kā jau iepriekš minēts, lielu ļaunumu nodara tieši zemākās cenas kritērijs. Otrkārt, pakalpojuma pircēja atbildība jāuzsver arī iepirkuma iesniegumu vērtēšanas posmā, kad rūpīgi un pēc būtības jāizvērtē gan iesniegtie piedāvājumi, gan arī paši pretendenti. Nav pieļaujams, ka valsts nodokļu nauda tiek tērēta, iepērkot pakalpojumus no uzņēmumiem, kuri paši nemaksā nodokļus vai dara to negodprātīgi. Treškārt, pakalpojuma pircēja atbildība izpaužas arī noslēgto līgumu izpildes uzraudzībā un kontrolē – pircējam ir jākontrolē, vai

un kā tiek izpildīts solītais, un, ja ir kādas novirzes no līgumsaistībām, tad jābūt efektīviem mehānismiem, kā to risināt.

DNKA ir gatava iesaistīties un palīdzēt, lai informētu un izglītotu valsts un pašvaldību iestāžu un uzņēmumu pārstāvjus par apsardzes pakalpojumu iepirkumu sagatavošanas un īstenošanas jautājumiem. Kopā ar Iepirkumu uzraudzības biroju tiks rīkots semināru cikls par tēmu, kā labāk pirkt apsardzes pakalpojumus. Semināru laikā būs iespēja uzzināt gan par jaunākajām izmaiņām Iepirkumu likumā, gan atbildes uz tehniskiem jautājumiem no DNKA pieaicinātajiem drošības speciālistiem. Asociācija ir izveidojusi arī ieteikumus apsardzes pakalpojumu iepirkumu veikšanai, kur apkopoti ieteicamie vērtēšanas kritēriji, kvalifikācijas prasības, tehniskās specifikācijas prasības, lai varētu iepirkt drošu un kvalitatīvu pakalpojumu.

3. SOLIS

Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu (VSAOI) veikšana avansā

VSAOI samaksa avansā turpinās būt DNKA darbakārtībā, jo redzam, ka šāds risinājums varētu būtiski samazināt ēnu ekonomiku. Par šo jautājumu jau ir bijušas diskusijas ar sadarbības partneriem – VID un Iekšlietu ministriju. VID šādu

risinājumu atbalsta, bet vēl jāturpina sarunas par to, kā tas varētu notikt. Taksometru nozarē šāda prakse ir, un domājam, ka to varētu ieviest arī apsardzes nozarē. Viens no pirmajiem soļiem varētu būt šādas pieejas ieviešana publisko iepirkumu jomā, jo iepirkumos jau iepriekš ir zināmas aptuvenās summas, kas tiks samaksātas nodokļos. Šādā veidā gan tiktu pasargāti darbinieki, par kuriem būtu samaksāts šis nodoklis un kuri pēc tam varētu saņemt sociālās garantijas, gan arī tiktu nodrošinātas adekvātas iemaksas valsts budžetā. Šāds risinājums arī padarītu godīgāku iepirkumu procesu, jo negodīgie komersanti vairs nevarētu piedāvāt zemāko cenu uz nodokļu nemaksāšanas rēķina.

4. SOLIS

Apsardzes nozares politikas pamatnostādnes 2020–2025

DNKA uzskata, ka pamats ilgtspējīgai un veiksmīgai nozares attīstībai ir izstrādātas apsardzes nozares politikas pamatnostādnes. Pamatnostādņu izstrādes process nebūs ātrs, taču to izveide ir ļoti būtisks priekšnoteikums nozares attīstībai, un DNKA ir gatava aktīvi iesaistīties pamatnostādņu veidošanas procesā un sniegt savus priekšlikumus. Esam gatavi konstruktīvai sadarbībai ar Iekšlietu ministriju kā galveno atbildīgo ministriju par pamatnostādņu izveidi un pieņemšanu.

Paralēli pamatnostādņu izstrādei jārisina arī citi būtiski ar tām saistīti jautājumi – elektroniskās darba laika uzskaites sistēmas ieviešana, apakšuzņēmēju izmantošanas aizliegums fiziskajā apsardzē, kā arī valsts sociālās apdrošināšanas

obligāto iemaksu veikšana avansā, sniedzot fiziskās apsardzes pakalpojumus valsts un pašvaldību sektora pasūtītājiem.

5. SOLIS

Elektroniskās darba laika uzskaites sistēmas izveide

Būtiska problēma publiskajos iepirkumos ir situācijas, kad līgumā noteiktais apsarga nostrādāto stundu skaits atšķiras no reāli nostrādātā. Ir novēroti arī gadījumi, kad publiskajā iepirkumā norādīts, ka objektam nepieciešami divi apsargu posteņi, bet realitātē apsardzes pakalpojuma sniedzējs nodrošina tikai vienu. Lai izvairītos no nodokļu samaksas, komersanti mēdz slēpt patieso nostrādāto stundu skaitu. Šajā gadījumā cietējs ir pakalpojuma saņēmējs, jo, lai uzvarētu iepirkumā, negodīgais komersants samazina izmaksas, savukārt iegūtais pakalpojums ir nekvalitatīvs. Šādi gadījumi ir mudinājuši DNKA uzsākt diskusiju par to, lai valsts un pašvaldību sektora pasūtītāja objektos, kuros tiek sniegti fiziskās apsardzes pakalpojumi, tiktu ieviesta arī elektroniskā darba laika uzskaites sistēma, kas veiktu reāli nostrādāto darba stundu uzskaiti, līdz ar to veicinot arī godīgu nodokļu nomaksu.

Līdz 2019. gada beigām ceram panākt, ka Iekšlietu ministrija apstiprina plānu, kā šādu sistēmu varētu ieviest. Pašlaik savu atbalstu elektroniskās darba laika uzskaites sistēmas ieviešanai ir sniedzis Valsts ieņēmumu dienests un Finanšu ministrija. Būvniecības nozarē šāda sistēma ieviesta pavisam nesen. Tā ir iespēja izmantot jau esošo pieredzi un veidot daudz labāku sistēmu, kas būs viegli lietojama, pārredzama un veicinās godīgu konkurenci. Elektronisko darba laika uzskaites sistēmu sākumā plānots ieviest tikai publiskajos objektos, kuru apsargāšanai tiek organizēti iepirkumi. Tā būs daudz vieglāk izsekot, vai komersants, kurš uzvarējis iepirkumā, reāli izpilda līguma prasības.

KOPSAVILKUMS

Apsardzes nozare ir nozīmīga Latvijas ekonomikai – 2018. gadā apsardzes nozarē reģistrēti 960 nodokļu maksātāji, kas kopā valsts budžetā ienesuši vairāk nekā 60 miljonus eiro, nodarbinot gandrīz 10 000 Latvijas iedzīvotāju. 25,6% no apsardzē strādājošajiem saņēma valstī noteikto minimālo algu vai mazāk, savukārt 33,4% saņēma atalgojumu, kas lielāks par minimālo algu, bet mazāks par 700 eiro.

Pēdējo divu gadu laikā apsardzes nozare ir piedzīvojusi būtiskus uzlabojumus – ir panāktas ilgus gadus gaidītas izmaiņas normatīvajos aktos, varam redzēt arī lielāku izpratni un vēlmi sadarboties no valsts un pašvaldības iestāžu puses. Ir īstenotas vairākas idejas un risinājumi, kas nākuši no pašas nozares pārstāvjiem – ar mērķi padarīt apsardzes nozari godīgāku, caurspīdīgāku un ilgtspējīgāku.

1. Veikti grozījumi Publisko iepirkumu likumā (PIL). Tie paredz noteikt par pienākumu iepirkumu veicējam pārbaudīt piegādātāju atbilstību PIL 10. pantā noteiktajiem kritērijiem. Likums nosaka arī par pienākumu pārbaudīt un no iepirkuma izslēgt tos pretendētus un apakšuzņēmējus, kam ir neizpildītas saistības pret valsti, kā arī pastāv citi iemesli to izslēgšanai no iepirkuma. Tas novērsīs situācijas, kurās valsts finansējumu nepamatoti saņem negodīgi apsardzes pakalpojumu sniedzēji.

2. Apsardzes nozares attīstībai būtiski uzdevumi iekļauti Valdības rīcības plānā. DNKA ieteikumu rezultātā rīcības plāna sadaļā "VALSTS DROŠĪBA UN ĀRLIETAS" atbilstoši Valdības deklarācijas uzdevumam "Lai nodrošinātu godīgu konkurenci apsardzes nozarē, pilnveidosim tās normatīvo regulējumu" iekļauts rīcības plāna pasākums "Pilnveidot apsardzes nozares tiesisko regulējumu un izveidot Apsardzes darbības reģistru". Kā rezultāts šim rīcības plāna pasākumam noteikts: "Mazināts ēnu ekonomikas īpatsvars un veicināta godīga konkurence apsardzes nozarē. Izveidota informācijas sistēma, uzlabojot kontrolējošo institūciju iespējas uzraudzīt apsardzes uzņēmumus, konstatēt un novērst pārkāpumus."

3. Noteikumi par apsardzes nozares reģistru – finiša taisnē.

Reģistrs ievrojami uzlabos nozares pārredzamību un atvieglos uzraugošo iestāžu darbu, bet pakalpojuma pircējiem sniegs iespēju paliecināties par pakalpojuma sniedzēja darbību. Reģistrā būs pieejama informācija par nozares uzņēmumu apgrozījumu, nodokļu nomaksas apjomu, darbinieku skaitu uzņēmumā, kā arī izpildīto fiziskās apsardzes pakalpojumu apjomu ar un bez apakšuzņēmējiem. Noteikumi par reģistru tiks virzīti pieņemšanai Ministru kabinetā līdz 2019. gada rudenim. Iekšlietu ministrijas noteiktais termiņš reģistra darbības uzsākšanai ir 2021. gada 1. janvāris.

4. Uzlabojas nodokļu nomaksas disciplīna.

2017. gadā apsardzes nozare kopā samaksāja nodokļos 60,07 milj. eiro, 2018. gadā – 64,33 milj. eiro. Samazinās arī nodokļu parādu apjoms, kas ir rezultāts gan VID mērķtiecīgajam darbam, gan normatīvo aktu izmaiņām.

Vēl joprojām ik dienu nozares pārstāvji saskaras ar izaicinājumiem, kas bremzē visas nozares un līdz ar to arī visas Latvijas ekonomikas attīstību. Šie izaicinājumi nav nekas jauns un ir nozares pārstāvju darbākārtībā jau daudzus gadus. Lai gan varam redzēt, ka situācija lēnām uzlabojas, tomēr pārmaiņas varētu būt efektīvākas un ātrākas.

1. Ēnu ekonomika – gandrīz divreiz lielāka nekā vidēji valstī.

Ēnu ekonomikas īpatsvars apsardzes nozarē joprojām saglabājas augsts – vairāk nekā 40% uzņēmumu visdrīzāk atalgojumu maksā aploksnē. Negodprātīgie uzņēmēji ne tikai kropļo konkurenci, kaitē apsardzes nozares prestižam un apzog valsti, bet viņu darbības mazina iespēju klientiem saņemt kvalitatīvu un drošu pakalpojumu. DNKA kā būtiskus iemeslus ēnu ekonomikas īpatsvaram nozarē ir identificējusi vairākus aspektus:

- zemākās cenas kritērijs valsts un pašvaldību iestāžu publiskajos iepirkumos;
- apakšuzņēmēju shēmas;
- PVN shēmas.

Ēnu ekonomika nodara milzīgu postu ne vien apsardzes nozarē, bet arī citās nozarēs. DNKA uzskata, ka cīņai ar to jābūt lēmumu pieņēmēju, izpildvaras un uzraugošo iestāžu prioritāšu augšgalā. Risinājumi ēnu ekonomikas īpatsvara samazināšanai apsardzes nozarē ir – nepieciešama politiskā griba un izlēmīga rīcība to ieviešanai.

2. Nepilnības publisko iepirkumu īstenošanā un uzraudzībā.

Pēc Iepirkumu uzraudzības biroja datiem, 2018. gadā kopumā bijuši 80 iepirkumi par apsardzes pakalpojumiem par kopējo summu 21,31 milj. eiro. Tas ir ievērojams skaitlis. Nepilnības publisko iepirkumu īstenošanā un uzraudzībā ir viens no iemesliem lielajam ēnu ekonomikas īpatsvaram nozarē. Problēmas saistībā ar publisko iepirkumu īstenošanu un uzraudzību var iedalīt trīs grupās:

- Nereti pasūtītāji pērk pakalpojumu, nezinot, ko viņiem īsti vajag, nav skaidrības, kāpēc, cik daudz un kāda veida apsardzes pakalpojumi ir nepieciešami;
- Zemākās cenas kritērija piemērošana iepirkuma uzvarētāja noteikšanai;
- Nepilnības un pavisā attieksme iepirkuma izpildes uzraudzībā un kontrolē.

3. Virsstundu apmaksa un minimālā alga.

Pašlaik apsardzes nozarē, līdzīgi kā citās nozarēs un valstī kopumā, ir darbinieku trūkums. Apsardzes uzņēmumiem jau šobrīd ir nepieciešams, lai darbinieki strādā virsstundas. Pašlaik par virsstundu darbu darba devējam ir pienākums darbiniekam maksāt piemaksu ne

mazāk kā 100% procentu apmērā no viņam noteiktās stundas vai dienas algas likmes. Kaimiņvalstīs Igaunijā un Lietuvā šī piemaksa ir noteikta 50% apmērā. Virsstundu apmēra pielīdzināšana vismaz citu Baltijas valstu apmēram gan celtu apsardzes nozares kompāniju un Latvijas tautsaimniecības konkurētspēju, gan arī mazinātu ēnu ekonomiku.

Līdzīga situācija ir arī ar minimālo algu. Lietuvā minimālajā alga tiek iekļauts sociālais nodoklis, bet Igaunijā neapliekamais minimums ir 500 eiro, kas ir gandrīz minimālās algas lielumā. Darbiniekiem "uz rokas" paliek vairāk naudas. Latvijā viens no politiskās darbakārtības jautājumiem nemainīgi ir minimālās algas celšana. Minimālās algas celšana ēnu ekonomiku, visticamākais, nemazinās – tie, kas nemaksāja nodokļus, izdomās atkal jaunus veidus, kā nemaksāt, savukārt tie, kas tik tikko "turas virs ūdens" un maksāja, pāries ēnu ekonomikā, jo nebūs spējīgi maksāt nodokļus no palielinātās minimālās algas.

4. Trūkst precīzu datu un statistikas par nozari. Datus par uzņēmumiem, kuri saistīti ar apsardzes darbībām un pakalpojumiem, apkopo gan VID, gan CSP, gan VP. Taču, ņemot vērā, ka valstī nav noteikti vienoti kritēriji un definīcijas apsardzes uzņēmumam, katrai no šīm institūcijām ir sava pieeja datu ievākšanai un apstrādei attiecībā uz apsardzes uzņēmumiem. Tādēļ arī ir izveidojusies situācija, ka, lai gan teorētiski par apsardzes nozari ir pieejami dažādi dati, tomēr tie ir neprecīzi un nepilnīgi, nav salīdzināmi un nesniedz skaidru priekšstatu par nozarē notiekošo.

Lai ātri un efektīvi risinātu apsardzes nozares izaicinājumus un proaktīvi novērstu visiem zināmos riskus, DNKA turpinās ieguldīt laiku un pūles, piedāvājot konkrētus risinājumus. Apzināties, ka risinājumu īstenošanā ir un būs iesaistītas daudzas citas institūcijas, tādēļ laba sadarbība un partnerība ir izšķiroša mūsu kopējā mērķa – godīgas un konkurētspējīgas apsardzes nozares – sasniegšanai.

Turpināsim strādāt pie piecām konkrētām iniciatīvām, lai sakārtotu nozari:

1. Jāturpina darbs pie apsardzes kompāniju reģistra izveides un darbības uzsākšanas sagatavošanas. DNKA turpinās pamatot un argumentēt reģistra nepieciešamību, noteikti aktīvi piedalīsies diskusijās un paudīs savu viedokli. Ņemot vērā, ka ir uzņēmumi, kam šis reģistrs nav izdevīgs, jo tas nozari padara daudz caurspīdīgāku, paredzam, ka pretestība būs liela, tāpēc ir jāturpina skaidrot, kādus būtiskus uzlabojumus tas sniegs.

2. Pakalpojumu pircēju atbildības stiprināšana. Lai mazinātu ēnu ekonomikas īpatsvaru nozarē, kā arī uzlabotu valsts un pašvaldības iestādēm un uzņēmumiem sniegto apsardzes pakalpojumu kvalitāti, nepieciešams stiprināt apsardzes pakalpojumu pircēju atbildību. Šī atbildība jāuzlabo visos iepirkumu

procesa posmos – pirmām kārtām, iepirkumu konkursa dokumentācijas sagatavošanas posmā, kad svarīgi precīzi noformulēt, kāds pakalpojums nepieciešams un kāpēc, un atbilstoši tam arī sagatavot tehnisko specifikāciju.

3. Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu (VSAOI) veikšana avansā. Šāds risinājums varētu būtiski samazināt ēnu ekonomiku, kā arī atrisināt daļu problēmu publisko iepirkumu jomā. Šādā veidā gan tiktu pasargāti darbinieki, par kuriem būtu samaksāts šis nodoklis un kuri pēc tam varētu saņemt sociālās garantijas, gan arī tiktu nodrošinātas adekvātas iemaksas valsts budžetā. Šāds risinājums arī padarītu godīgāku iepirkumu procesu, jo negodīgie komersanti vairs nevarētu piedāvāt zemāko cenu uz nodokļu nemaksāšanas rēķina.

4. Apsardzes nozares politikas pamatnostādnes 2020–2025. DNKA uzskata, ka pamats ilgtspējīgai un veiksmīgai nozares attīstībai ir izstrādātas apsardzes nozares politikas pamatnostādnes. Paralēli pamatnostādņu izstrādei jārisina arī citi būtiski ar tām saistīti jautājumi – elektroniskās darba laika uzskaites sistēmas ieviešana, apakšuzņēmēju izmantošanas aizliegums

fiziskajā apsardzē, kā arī valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veikšana avansā, sniedzot fiziskās apsardzes pakalpojumus valsts un pašvaldību sektora pasūtītājiem.

5. Elektroniskās darba laika uzskaites sistēmas izveide. DNKA turpinās diskusiju par to, lai valsts un pašvaldību sektora pasūtītāja objektos, kuros tiek sniegti fiziskās apsardzes pakalpojumi, tiktu ieviesta arī elektroniskā darba laika uzskaites sistēma, kas veiktu reāli nostrādāto darba stundu uzskaiti, līdz ar to veicinot arī godīgu nodokļu nomaksu.

Uzņēmumi, kas apvienojušies Drošības nozares kompāniju asociācijā, skaidri apzinās, ka apsardzes nozares sakārtošanā vēl ir daudz darāmā. Tuvākajos gados esam gatavi kopā ar mūsu sadarbības partneriem un iesaistītajām pusēm strādāt, lai samazinātu ēnu ekonomikas rādītājus un ieviestu jaunus instrumentus, kas palīdzētu gan iegūt precīzākus datus par nozari un tās attīstību, gan identificēt negodīgus uzņēmumus un to radītās shēmas. Esam gatavi arī turpmāk sēsties pie sarunu galda, domāt risinājumus un palīdzēt tos ieviest dzīvē – jo apsardzes nozare, kurā valda godīga konkurence un ir izskausta ēnu ekonomika, ir ne vien mūsu pašu, bet visas Latvijas interesēs.

